

Μια πρόταση για τους μήνες Σεπτέμβρη-Οκτώβρη

στον θεματικό άξονα "Σχολείο-Γνώση"

Μια πρόταση από την Εύη Κοντόρα
Η Εύη Κοντόρα είναι λογοτέχνης παιδικού βιβλίου,
μέλος του Προεδρείου της ΟΓΕ.

Το "καλωσόρισμα" στο σχολείο μπορεί ν' αρχίσει μ' ένα παιχνίδι που να έχει σχέση με ό,τι θα κάνει ο εκπαιδευτικός στη συνέχεια, είτε στα πλαίσια της ευέλικτης ζώνης είτε και στη διάρκεια των κανονικών μαθημάτων του προγράμματος.

Λέγοντας τη λέξη ΣΧΟΛΕΙΟ, τα παιδιά μπορούν να γράψουν όποια λέξη τους έρθει πρώτη στο μυαλό σ' ένα χαρτί και να τα δώσουν στον εκπαιδευτικό. Εκείνος θα τ' ανακατέψει και θα τα διαβάσει χωρίς να αναφέρει το όνομα του παιδιού που έδωσε την απάντηση ώστε να ξεκινήσει ένα είδος κουβέντας.

Αν θέλει να συνεχίσει το παιχνίδι, μπορούν τα παιδιά να γράψουν στο χαρτί δύο πράγματα για το σχολείο: ένα θετικό κι ένα αρνητικό, κατά τη γνώμη τους φυσικά. Επίσης μπορούν να συμπληρώσουν δύο φράσεις: ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΙΝΑΙ... ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ...

Η απάντηση στο πρώτο "παιχνίδι" είναι ελεύθερη (στις θέσεις του "θετικού" και του "αρνητικού" μπορούν να συμπληρώσουν λέξεις, φράσεις, επιφωνήματα, ζωγραφιές, ανέκδοτα, ποιηματάκια, ό,τι θέλουν). Στο δεύτερο θα είναι μία μόνο λέξη, κυριολεκτική ή μεταφορική (π.χ. ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΗ... ΦΩΣ... ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ... ΒΑΣΑΝΟ... ΒΑΡΕΜΑΡΑ... ΤΑΛΑΙΠΩΡΙΑ...) και (ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙ... ΞΕΚΟΥΡΑΣΤΟ... ΕΥΚΟΛΟ... ΔΥΣΚΟΛΟ... ΞΕΝΟΙΑΣΙΑ...)

Αν ο εκπαιδευτικός επιλέξει να "παιξει" με τους μαθητές του, συλλέγοντας πληροφορίες με περισσότερα από ένα "παιχνίδια", ευνόητο είναι ότι πιο εύκολο είναι να τα συγκεντρώσει πρώτα και να ξεκινήσει τη διαδικασία από την επόμενη φορά. Εναλλακτικά μπορεί να έχει σκεφτεί εκ των προτέρων ποια υλικά θα χρησιμοποιήσει, ώστε να αξιοποιήσει αμέσως τα στοιχεία που θα του δώσουν τα παιδιά με τις απαντήσεις τους.

Στις 8 Σεπτέμβρη είναι η Παγκόσμια Ημέρα κατά του Αναλφαβητισμού

Παρά το γεγονός ότι έχει ήδη παρέλθει αυτή η ημερομηνία όταν ανοίγουν τα σχολεία, είναι ίσως μια καλή ευκαιρία για να γίνει μια συζήτηση στην τάξη.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, ο αναλφαβητισμός εξακολουθεί να αποτελεί μάλιστα, αφού αναπαράγεται με συνεχώς νέες μορφές, πλήττοντας όχι μόνο τις φτωχές αλλά και τις ανεπτυγμένες χώρες

Περίπου **793 εκατομμύρια ενήλικες** στον κόσμο, στην πλειονότητά τους νεαρά κορίτσια και γυναίκες, δεν ξέρουν να διαβάζουν ούτε να γράφουν. **Περίπου 67 εκατομμύρια** παιδιά σχολικής ηλικίας δεν παρακολουθούν μαθήματα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και **72 εκατομμύρια έφηβοι**, που θα

πρέπει να φοιτούν στον πρώτο κύκλο της δευτεροβάθμιας, δεν μπορούν ν' ασκήσουν το δικαίωμά τους στην παιδεία.

Αναλφάβητος δεν θεωρείται μόνο αυτός που δεν γνωρίζει γραφή και ανάγνωση. Υπάρχουν άνθρωποι που δεν μπορούν να κατανοήσουν αυτά που διαβάζουν ή δεν μπορούν να συμπληρώσουν μια απλή αίτηση (λειτουργικός αναλφαβητισμός). Λειτουργικά αναλφάβητος είναι εκείνος που δεν μπορεί να κατανοήσει μια απλή παρουσίαση γεγονότων, τα οποία αναφέρονται στην καθημερινή του ζωή. Διαπιστώνεται ότι στις αναπτυγμένες χώρες ένας στους τέσσερις ενήλικους δεν διαθέτει αυτές τις ικανότητες.

Οι καθηγητές των λυκείων στην Ελλάδα (ειδικά οι φιλόλογοι) βεβαιώνουν ότι πολλοί μαθητές παρουσιάζουν αδυναμία να κατανοήσουν ένα κείμενο εφημερίδας ή μια απλή ερώτηση.

Ανησυχητικά πολλοί είναι οι μαθητές οι οποίοι, έχοντας τελειώσει τις γυμνασιακές και τις λυκειακές τους σπουδές, δυσκολεύονται να εκφραστούν, να συντάξουν μια ολοκληρωμένη πρόταση, να συνδυάσουν τις γνώσεις που έχουν πάρει προκειμένου να εξηγήσουν ένα απλό φυσικό φαινόμενο ή ένα κοινωνικό ή ιστορικό γεγονός.

Ο λειτουργικός αναλφαβητισμός είναι διαφορετικός από τον οργανικό, δηλαδή την άγνοια ανάγνωσης, γραφής και αριθμησης. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, περίπου ένα εκατομμύριο άτομα δεν είχαν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Σε περιοχές όπως η Ροδόπη, η Ξάνθη, η Καρδίτσα και τα Γρεβενά καταγράφονται αυξημένα ποσοστά χαμηλού επιπέδου μόρφωσης. Γενικά ο αναλφαβητισμός, σύμφωνα με έρευνες, πλήττει κυρίως αγροτικούς πληθυσμούς και καλύπτει ένα ευρύ φάσμα ηλικιών, ακόμη και νέους 15-25 ετών.

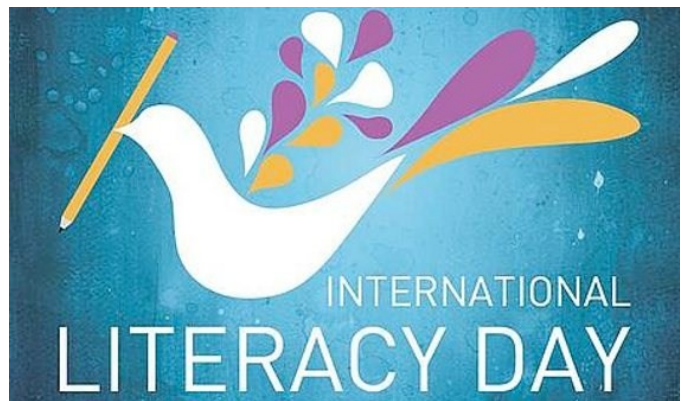
Στα συνηθισμένα θύματά του συγκαταλέγονται οι μειονότητες (τσιγγάνοι, μετανάστες, άτομα με αναπηρία, τοξικομανείς). Και, βέβαια, κυριαρχεί στους ασθενέστερους οικονομικά, στην εργατική τάξη και τα φτωχά λαϊκά στρώματα.

Ένα νέο είδος αναλφαβητισμού είναι και ο "ψηφιακός" αναλφαβητισμός, που συνδέεται με τη δυνατότητα χρήσης των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας και πληροφόρησης. Τα δύο τρίτα του πληθυσμού της χώρας μας είναι ψηφιακά αναλφάβητοι (ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από το μέσο όρο της Ευρώπης).

(ευνόητο είναι ότι τα στατιστικά στοιχεία χρειάζονται επικαιροποίηση)

Ένα πολυδιαβασμένο βιβλίο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να συζητηθούν θέματα σχετικά με το σχολείο, την εκπαίδευση, τη μόρφωση, τη γνώση είναι το **βιβλίο της Μπέτι Σμιθ "Ένα δέντρο μεγαλώνει στο Μπρούκλιν"**.

Σε πολλά αποσπάσματα του βιβλίου αναδεικνύεται η κοινότητα αρκετών από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα τα νέα παιδιά της εργατικής τάξης και οι οικογένειές τους, με εκείνα του εργατικού πληθυσμού της Ν. Υόρκης των αρχών του 20^{ου} αιώνα (λίγο πριν την είσοδο της Αμερικής στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο).

Θέματά του είναι η φτώχεια, η μετανάστευση, οι δυσκολίες στην εκπαίδευση, η παιδική εργασία, ο αλκοολισμός...

Ακολουθούν αποσπάσματα....

... Η Φράνση σκεφτόταν πως ήταν μια καλή δουλειά. Δηλαδή μια καλή δουλειά για την ώρα. Αυτή η δουλειά όμως, αν μείνω, θα μου καταστρέψει τα μάτια. Όλες οι παλιές φοράνε γυαλιά. Και η δεσποινίς Αρμστρονγκ μου το είπε: μια καλή αναγνώστρια αξίζει, όσο τη βοηθάνε τα μάτια της. Και οι άλλες ήταν έτσι γρήγορες στην αρχή, γρήγορες όπως κι εγώ. Και τώρα πού είναι τα μάτια τους; Πρέπει να τα φυλάξω. Πρέπει να μην τα κουράζω έξω από τη δουλειά μου. Αν η μητέρα μου ήξερε ότι μπορώ να κερδίζω είκοσι δολάρια τη βδομάδα, δε θα μ' άφηνε να πάω σχολείο. Μπορώ να την κατηγορήσω; Τόσα χρόνια είμαστε φτωχοί! Η μητέρα είναι γενικά εντάξει σε όλα της, μα τούτα τα λεφτά ίσως την κάνουν να δει τα πράγματα με άλλη ματιά. Δε θα της μιλήσω για την αύξηση, παρά μονάχα όταν πάρει μιαν απόφαση για το σχολείο.

Η Φράνση μίλησε στη μητέρα της για το σχολείο και της απάντησε πως θα τα κουβέντιαζαν το βράδυ, ύστερα από το φαγητό.

Μόλις ήπιαν τον καφέ, η Καίτη τους είπε ότι τα σχολεία θ' άνοιγαν την άλλη εβδομάδα (ήταν τελείως περιττό αφού όλος ο κόσμος το ήξερε).

- Έχω την πιο μεγάλη επιθυμία να συνεχίσετε κι οι δυο σας το σχολείο. Μα δεν είναι δυνατό να πάτε κι ο ένας κι ο άλλος αυτήν τη χρονιά. Θα κάνω οικονομία ακόμα και το τελευταίο σέντσι από το βδομαδιατικό σας για να πάτε κι οι δυο σας του χρόνου στο Γυμνάσιο.

Σταμάτησε περιμένοντας μια αντίδραση. Περίμενε κάμποση ώρα.

- Λοιπόν, τι λέτε;

Η Φράνση μίλησε πρώτη. Τα χείλη της ήταν σφιγμένα. Επειδή όλα εξαρτιόνταν από τη μητέρα της, γι' αυτό ήθελε, εκείνο που θα 'λεγε, να της κάνει καλή εντύπωση.

- "Ναι, μητέρα, θέλω να ξαναπάω σχολείο. Το θέλω όσο τίποτε άλλο στον κόσμο."
- "Κι εγώ δε θέλω να πάω καθόλου" είπε ο Νήλυ

- μη με ξαναστείλεις, μητέρα, στο σχολείο. Μου αρέσει καλύτερα να εργάζομαι. Από την Πρωτοχρονιά θα πάρω και δυο δολάρια αύξηση.
- Δε θέλεις, λοιπόν, να γίνεις γιατρός;
- Όχι. Θέλω να γίνω εμπορικός αντιπρόσωπος, να κερδίζω πολλά λεφτά, σαν τ' αφεντικά μου. Να παίξω μια μέρα στο χρηματιστήριο και να κερδίσω ένα εκατομμύριο δολάρια.
- Αγόρι μου, θα γίνεις γιατρός, και μάλιστα μεγάλος γιατρός.
- Και πώς το ξέρεις εσύ; Μπορεί να γίνω σαν εκείνον το δυστυχισμένο τον Χιούλερ στη Μάουζερ Στριτ, μ' ένα ιατρείο ισόγειο και να φοράω σαν κι αυτόν ένα βρώμικο πουκάμισο. Εξάλλου ξέρω αρκετά, δε θέλω να ξαναπάω σχολείο.
- Τον ακούς;" είπε η Καίτη γυρίζοντας στη Φράνση. Τον ακούς; Δε θέλει να ξαναπάει σχολείο. Ξέρεις τι σημαίνει αυτό;

Η Φράνση δάγκωσε τα χείλη της. Δεν ωφελούσε σε τίποτα να κλάψει. Έπρεπε να κρατηθεί ήρεμη, να σκεφθεί ξάστερα.

Η μητέρα συνέχισε:

- Αυτό σημαίνει... **ότι ο Νήλυ πρέπει τώρα οπωσδήποτε να πάει σχολείο.**
- "Δε θέλω" φώναξε ο Νήλυ "Δε θέλω, δε θα ξαναπάω ποτέ, όσα και να μου πείτε. Δουλεύω, βγάζω λεφτά και θέλω να συνεχίσω τη δουλειά μου. Σήμερα είμαι κι εγώ κάτι. Με λογαριάζουν οι φίλοι μου. Ύστερα, έχεις ανάγκη από τα λεφτά που κερδίζω. Δε θέλω να ξαναπέσουμε στη φτώχεια!"
- "Θα ξαναπάς στο σχολείο" του δήλωσε η Καίτη με ήρεμη φωνή "Τα λεφτά της Φράνση θα μας φτάνουν."
- "Γιατί θέλεις να τον βιάσεις;" είπε η Φράνση "αφού κι ο ίδιος δε θέλει;"

- "Έχει δίκιο η Φράνση" είπε ζωηρά ο Νήλυ.
- "Γιατί αν δεν πάει τώρα, δε θα πάει ποτέ" της απάντησε η Καίτη "Ενώ εσύ, σε ξέρω, θ' αγωνιστείς, θα βρεις τον τρόπο να σπουδάσεις."
- "Είσαι πάντοτε βέβαιη για όλα!" της αντιμίλησε η Φράνση "Του χρόνου θα είμαι πολύ μεγάλη για να ξαναπάω σχολείο. Ο Νήλυ είναι μόλις δεκατριώ χρονώ. Του χρόνου θα 'ναι ακόμα μικρός."
- "Αυτό που λες είναι γελοίο. Του χρόνου το φθινόπωρο θα έχεις κλείσει τα δεκαπέντε."
- "Με συγχωρείς, τα δεκαεπτά" διόρθωσε η Φράνση "και θα περπατάω στα δεκαοχτώ. Πάρα πολύ μεγάλη για να συνεχίσω σχολείο."
- "Τι κουταμάρες μου τσαμπουνάς;"
- "Δεν είναι καθόλου κουταμάρες. Στο Γραφείο είμαι δεκάξι χρονώ. Είμαι υποχρεωμένη να φαίνομαι και να ενεργώ σα να 'μαι δεκάξι, κι όχι δεκατεσσάρω. Του χρόνου θα είμαι, βέβαια, δεκαπέντε, αλλά δυο χρόνια μεγαλύτερη στην πραγματικότητα, σε σχέση με τον τρόπο που ζω. Πολύ μεγάλη για να ξαναγυρίσω στο σχολείο και να παραστήσω πάλι τη μαθήτριά."
- "Ο Νήλυ θα ξαναπάει στο σχολείο την ερχόμενη εβδομάδα" είπε πεισματωμένη η Καίτη "κι εσύ θα πας του χρόνου."
- "Σας μισώ και τις δυο" φώναξε ο Νήλυ "Αν με βιάσετε να ξαναπάω σχολείο, θα φύγω από δω, θα το δείτε."

Ρίχτηκε έξω χτυπώντας την πόρτα...

Από τότε που πέθανε ο πατέρας της είχε σταματήσει να γράφει για τα πουλιά, τα δέντρα και τα λουλούδια. Εγκατέλειψε και το τετράδιο που το είχε ονομάσει: "Οι εντυπώσεις μου". Επειδή της έλειπε πάρα πολύ ο πατέρας της άρχισε να γράφει τις Ιστορίες του Πατέρα όπου βάλθηκε ν' αποδείξει πως παρ' όλες του τις αδυναμίες και τις λιποψυχίες ήταν ένας καλός πατέρας κι ένας άνθρωπος με καλή θέληση. Σε τρεις απ' αυτές τις ιστορίες είχε πάρει 5 αντί για το συνηθισμένο 10. Η τέταρτη είχε μια σημείωση με κόκκινο μελάνι: να μείνει στο σχολείο μετά το μάθημα.

Όταν όλα τ' άλλα παιδιά έφυγαν, η δεσποινίς Γκάρντινερ και η Φράνση έμειναν μόνες μες στην αίθουσα. Οι τέσσερις τελευταίες εκθέσεις της ήταν πάνω στο γραφείο.

- Τι συμβαίνει Φράνση με τα γραφτά σου;
- Δεν ξέρω δεσποινίς.
- Ήσουν μια απ τις καλύτερες μαθήτρίες. Έγραφες τόσο όμορφα. Χαιρόμουν να διαβάζω τις εκθέσεις σου. Οι τελευταίες σου όμως...

Τις ξεφύλλιζε με το δάχτυλο βαριεστημένα.

- Κι όμως έχω προσέξει. Στην ορθογραφία δεν έχω λάθος. Τα γράμματά μου είναι καλλιγραφικά. Έχω...
- Εννοώ τα θέματά σου, τη διέκοψε η δεσποινίς Γκάρντινερ.
- Μας είπατε πως μπορούμε να διαλέξουμε μόνοι τα θέματα.

Η δεσποινίς Γκάρντινερ έκανε μια χαρακτηριστική κίνηση.

- Όμως η φτώχεια, η πείνα, ο αλκοολισμός δεν είναι θέματα ή μάλλον είναι άσκημα θέματα. Όλοι μας παραδεχόμαστε πως υπάρχουν, μα δε γράφουμε γι αυτά.
- Για ποια μπορούμε να "γράψουμε";

Χωρίς να θέλει η Φράνση μεταχειρίστηκε την ίδια λέξη που είχε πει και η δασκάλα.

- Ψάχνουμε στη φαντασία μας και ανακαλύπτουμε την ομορφιά. Όπως κάθε καλλιτέχνης έτσι κι ο συγγραφέας πρέπει πάντα να ζητάει την ομορφιά.
- Μια τι είναι ομορφιά;
- Δεν μπορώ να βρω καλύτερο ορισμό απ' αυτόν που έδωσε ο Κητς. Ομορφιά είναι η αλήθεια, η πιστή αλήθεια.

Η Φράνση τόλμησε να ξαναπει:

- Ε, να, οι ιστορίες μου είναι αληθινές.
- Είσαι γελοία, φώναξε η δεσποινίς Γκάρντινερ νευριασμένη, αλλά αμέσως συγκρατήθηκε και πρόσθεσε μαλακά.

- Με τη λέξη αλήθεια εννοούμε τα αιώνια πράγματα, όπως τ' αστέρια που υπάρχουν πάντα, τον ήλιο που ανατέλλει κάθε μέρα, την ανθρώπινη αγάπη, τη μητρική στοργή, τη φιλοπατρία...

Όταν γύρισε σπίτι η Φράνση έφερε πάλι στο νου της όλ' αυτά. Ήξερε πως η δεσποινίς Γκάρντινερ ήταν καλή. Χωρίς αμφιβολία της μίλησε έτσι για το καλό της. Μα τούτο το καλό δεν της ταίριαζε. Αυτό ήταν όλο. Οι παρατηρήσεις της όμως έδειχναν πως η ζωή της θα μπορούσε να φανεί άσχημη σε μορφωμένους και καλλιεργημένους ανθρώπους. Αναρωτήθηκε αν κι αυτή η ίδια, μια μέρα όταν θα μορφωνόταν, θα έβρισκε όλο το

παρελθόν της άσχημο... Θα ντρεπόταν για την καταγωγή της, για τους γονείς της; Θα ντρεπόταν για τον πατέρα της που ήταν τόσο εύθυμος, καλόκαρδος κι ευγενικός και είχε τόση κατανόηση; Θα ένιωθε ντροπή για τη γενναία κι εργατική μητέρα της, ντροπή για τον καλό και τίμιο Νίλι της; Όχι, όχι. αν η μόρφωση θα την έκανε να ντρέπεται γι' αυτό που ήταν, ας έλειπε...

Το παραπάνω απόσπασμα μπορεί να συνδυαστεί και με την Παγκόσμια Ημέρα Εκπαιδευτικού (5 Οκτώβρη)

Καθιερώθηκε το 1994 από την UNESCO για να υπενθυμίσει το ρόλο του δασκάλου.

Η ημέρα αυτή είναι μια ευκαιρία για τον προσοδευτικό εκπαιδευτικό να προκαλέσει συζήτηση στην τάξη με τους μαθητές του όχι μόνο για το ρόλο του εκπαιδευτικού, αλλά και για τα συστήματα και το στόχο της εκπαίδευσης, που δεν μπορεί παρά να εξυπηρετούν τις γενικότερες επιδιώξεις του πολιτικού και οικονομικού συστήματος μέσα στο οποίο λειτουργούν. Δίνεται επίσης η δυνατότητα να συζητηθεί η σπουδαιότητα της παρέμβασης του δασκάλου, όταν εκείνος επιλέγει, παρά τα προβλήματα που συνήθως δημιουργούνται, να λειτουργήσει κόντρα στα εκμεταλλευτικά συστήματα. Να ανοίξει στους μαθητές του νέους ορίζοντες ώστε να οραματιστούν ένα διαφορετικό και πιο ελπιδοφόρο μέλλον και να τους δείξει το δρόμο του αγώνα και της συλλογικής δράσης για να μπορέσουν να το κατακτήσουν.

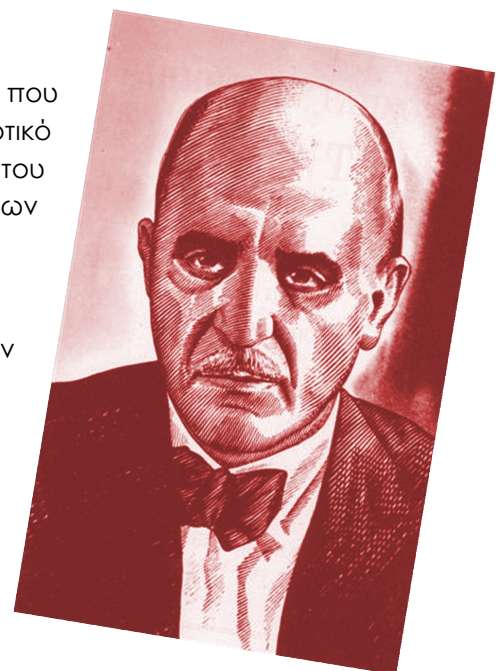
Έλλη Αλεξίου

Τα παιδιά γνωρίζουν τουλάχιστον ένα διήγημά της (Βαγγελίτσα) που υπάρχει στο Ανθολόγιο της Ε' - ΣΤ' Δημοτικού. Το 17^ο Δημοτικό Σχολείο Καλλιθέας "Έλλη Αλεξίου" έχει αναρτημένη στο ιστολόγιό του συνοπτική βιογραφία της, όπου γίνεται σαφής η κατεύθυνση των εκπαιδευτικών στόχων της αλλά και της ζωής της.

Η Ρόζα Ιμβριώτη, ο Δημήτρης Γληνός, ο Αλέξανδρος Δελμούζος

είναι φωτεινά ορόσημα παιδαγωγών για τη ζωή και το έργο των οποίων αξίζει να ανοιχτεί συζήτηση.

Με το δάσκαλο (στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση) έχει ασχοληθεί κατά κόρον η λογοτεχνία. Ενδεικτικά αναφέρονται: Παπαδιαμάντης, Ξενόπουλος, Λουντέμης, Αλεξίου, Νάκου, Χατζής, Κονδυλάκης, Βιζυηνός, Καζαντζάκης, Μυριβήλης, Νιρβάνας, Δελμούζος, Παναγιωτόπουλος, Παλαμάς, Κρυστάλλης, Σεφέρης,

Βρεττάκος, Κρόκος, Μπούμη-Παπά και άλλοι. Αλλά και οι συγγραφείς λογοτεχνίας για παιδιά και νέους (επίσης ενδεικτικά): Ροδοπούλου, Χορτιάτη, Κλιάφα, Μάστορη, Τζώρτζογλου, Φακίνου, Γρηγοριάδου-Σουρέλη.

Στον αντίποδα, υπάρχει –δυστυχώς– ο συμβιβασμένος εκπαιδευτικός, ο αδιάφορος, αλλά και ο υπέρμαχος της συντήρησης (ή ακόμα και της οπισθοδρόμησης).

Να η Νέα Παιδαγωγική!

Νίκος Καζαντζάκης

Σ

την Τετάρτη Τάξη βασιλεύε και κυβερνούσε ο Διευθυντής του Δημοτικού. Κοντοπίθαρος, μ' ένα γενάκι σφηνωτό, με γκρίζα πάντα θυμωμένα μάτια, στραβοπόδαρος.

"Δε θωράς, μωρέ, τα πόδια του" λέγαμε ο ένας στον άλλον σιγά, να μη μας ακούσει, "Δε θωράς, μωρέ, πώς τυλιγαδίζουν* τα πόδια του, και πώς βήχει; Δεν είναι Κρητικός".

Μας είχε έρθει σπουδασμένος από την Αθήνα κι είχε φέρει, λέει, μαζί του τη Νέα Παιδαγωγική. Θαρρούσαμε πως θα 'ταν καμιά νέα γυναίκα και την έλεγαν Παιδαγωγική, μα όταν τον αντικρίσαμε για πρώτη φορά ήταν ολομόναχος, η Παιδαγωγική έλειπε, θα 'ταν σπίτι. Κρατούσε ένα μικρό στριφτό βούρδουλα, μας έβαλε στη γραμμή κι άρχισε να βγάζει λόγο. Έπρεπε, λέει, ό,τι μαθαίναμε να το βλέπουμε και να το αγγίζαμε ή να το ζωγραφίζαμε σ' ένα χαρτί γεμάτο κουκίδες. Και τα μάτια μας τέσσερα, αταξίες δε θέλει, μήτε γέλια, μήτε φωνές στο διάλειμμα, και σταυρό τα χέρια. Και στο δρόμο, όταν δούμε παπά να του φιλούμε το χέρι.

- Τα μάτια σας τέσσερα, κακομοίρηδες, γιατί αλλιώς, κοιτάχτε εδώ!" είπε και μας έδειξε το βούρδουλα.
- Δε λέω λόγια, θα δείτε έργα!

Κι αλήθεια είδαμε, όταν κάναμε καμιά αταξία ή όταν δεν ήταν στα κέφια του, μας ξεκούμπωνε, μας κατέβαζε τα παντελονάκια και μας έδερνε κατάσαρκα με το βούρδουλα. Κι όταν βαριόταν να ξεκουμπώσει, μας έδινε βουρδουλές στ' αφτιά, ωσότου έβγαινε αίμα. Μια μέρα έδεσα κόμπο την καρδιά μου, σήκωσα το δάχτυλο:

- Πού είναι, κυρ δάσκαλε" ρώτησα "η Νέα Παιδαγωγική; Γιατί δεν έρχεται στο σκολειό;
- Τινάχτηκε από την έδρα, ξεκρέμασε από τον τοίχο το βούρδουλα.
- Έλα εδώ, αυθάδη, φώναξε, ξεκούμπωσε το πανταλόνι σου. Βαριόταν να ξεκουμπώσει μόνος του.
- Να η Νέα Παιδαγωγική είπε "κι άλλη φορά σκασμός!
- Ήταν όμως και πονηρούτσικος ο σύζυγος της Νέας Παιδαγωγικής. Μια μέρα μας λέει:
- Αύριο θα σας μιλήσω για το Χριστόφορο Κολόμβο, πώς ανακάλυψε την Αμερική. Μα για να καταλάβετε καλύτερα, να κρατάει καθένας σας κι από ένα αυγό, όποιος δεν έχει αυγό, ας φέρει βούτυρο!

Είχε και μια κόρη της παντρειάς, την έλεγαν Τερψιχόρη. Κοντή, μα πολύ νόστιμη, πολλοί τη ζητούσαν, μα δεν ήθελε να την παντρεύει.

- Τέτοιες ατιμίες έλεγε δε θέλω εγώ στο σπίτι μου!

Κι όταν το Γενάρη οι γάτες έβγαιναν στα κεραμίδια και νιαούριζαν, έπαιρνε μια σκάλα, ανέβαινε στη στέγη και τις κυνηγούσε.

Ανάθεμα τη φύση" μουρμούριζε "ανάθεμά τη. Δεν έχει ηθική!

Τη Μεγάλη Παρασκευή μας πήγε στην εκκλησία να προσκυνήσουμε το Σταυρωμένο. Μας γύρισε ύστερα στο σκολειό να μας εξηγήσει τι είδαμε, ποιον προσκυνήσαμε και τι θα πει Σταύρωση.

Αραδιαστήκαμε στα θρανία, κουρασμένοι, βαριεστημένοι, γιατί δε φάγαμε σήμερα παρά ξινό λεμόνι και δεν ήπιαμε παρά ξίδι, για να δοκιμάσουμε κι εμείς τον πόνο του Χριστού. Άρχισε λοιπόν ο άντρας της Νέας Παιδαγωγικής, με βαριά επίσημη φωνή, να μας ξηγάει πως ο θεός κατέβηκε στη γη και γίνηκε Χριστός, κι έπαθε και σταυρώθηκε για να μας σώσει από την αμαρτία. Ποιαν αμαρτία; καλά-καλά δεν καταλάβαμε. Μα καταλάβαμε καλά πως είχε δώδεκα μαθητές κι ένας τον πρόδωσε, ο Ιούδας.

- Κι ήταν ο Ιούδας σαν ποιον; σαν ποιον;" Σηκώθηκε από την έδρα ο δάσκαλος κι άρχισε να προχωράει αργά, απειλητικά, από θρανίο σε θρανίο και μας κοιτούσε, ένα ένα.
- Κι ήταν ο Ιούδας σα τον... σαν τον...

Είχε απλώσει το δείχτη του χεριού του και τον μετακινούσε από τον ένα μας στον άλλο, ζητώντας να βρει με ποιον έμοιαζε ο Ιούδας. Κι εμείς ζαρώναμε και τρέμαμε μην μπας και σταθεί το δάχτυλο το φοβερό απάνω μας. Κι άξαφνα ο δάσκαλος έσυρε φωνή και το δάχτυλό του στάθηκε σ' ένα χλωμό φτωχοντυμένο παιδάκι με όμορφα ρουσόξανθα μαλλιά. Ήταν το Νικολιό που 'χε φωνάξει πέρυσι στην Τρίτη Τάξη: "Σώπα, δάσκαλε, ν' ακούσουμε το πουλί".

- "Να, σαν το Νικολιό!" φώναξε ο δάσκαλος. "Απαράλλαχτος. Έτσι χλωμός, έτσι ντυμένος, κι αυτός, κι είχε κόκκινα μαλλιά, κόκκινα κόκκινα, σαν τις φλόγες της Κόλασης!"

Να το ακούσει το κακόμοιρο το Νικολιό, ξέσπασε σε θρήνο, κι εμείς όλοι, που είχαμε γλιτώσει από τον κίνδυνο, τον αγριοματιάσαμε με μίσος και συμφωνήσαμε κρυφά από θρανίο σε θρανίο, άμα βγούμε έξω να τον σπάσουμε στο ξύλο που πρόδωσε το Χριστό. Ευχαριστημένος ο δάσκαλος που έτσι μας έδειξε χειροπιαστά, καθώς το ορίζει η Νέα Παιδαγωγική, πώς ήταν ο Ιούδας, μας σκόλασε, κι εμείς βάλαμε στη μέση το Νικολιό, κι όταν βγήκαμε στο δρόμο αρχίσαμε να τον φτύνουμε και να τον δέρνουμε. Πήρε αυτός δρόμο κλαίγοντας, μα εμείς τον κυνηγήσαμε με τις πέτρες, τον προγκούσαμε "Ιούδα! Ιούδα!" ωσότου έφτασε σπίτι του και τον τρύπωξε μέσα.

Το Νικολιό δεν ξαναφάνηκε στην τάξη, δεν ξαναπάτησε στο σκολειό.

Ύστερα από τριάντα χρόνια που είχα γυρίσει από τη Φραγκιά στο πατρικό σπίτι κι ήταν Μεγάλο Σάββατο, χτύπησε η πόρτα και φάνηκε στο κατώφλι ένας χλωμός, αδύνατος άντρας, με κόκκινα μαλλιά, με κόκκινα γένια. Έφερνε σ' ένα χρωματιστό μαντίλι τα καινούργια παπούτσια που 'χε παραγγείλει για όλους μας ο πατέρας για την Λαμπρή. Στάθηκε δειλιασμένος στο κατώφλι, με κοίταξε, κούνησε το κεφάλι.

- "Δε με γνωρίζεις; έκαμε "δε με θυμάσαι;" Κι ως να μου πει τον γνώρισα.
- "Το Νικολιό!" φώναξα και τον άρπαξα στην αγκαλιά μου.
- "Ο Ιούδας..." έκαμε αυτός και χαμογέλασε με πικρία.

*μοιάζουν με ξύλινο διχαλωτό ραβδί, στραβώνουν

Σμίλεψε πάλι, δάσκαλε ψυχές!
Κι ό,τι απόμεινε ακόμη στη ζωή σου,
μην τ' αρνηθείς! Θυσίασ' το, ως τη στερνή πνοή σου.
Χτίσ' το παλάτι, δάσκαλε σοφέ!
Κι αν λίγη δύναμη μεσ' στο κορμί σου μένει,
μην κουραστείς! Είναι η ψυχή σου ατσαλωμένη.
Θέμελα βάλε τώρα πιο βαθιά,
ο πόλεμος να μην μπορεί να τα γκρεμίσει
Σκάψε βαθιά. Τι κι αν πολλοί σ' έχουνε λησμονήσει;
Θα θυμηθούνε κάποτε κι αυτοί
τα βάρη που κρατάς σαν Άτλαντας στην πλάτη.
Υπομονή. Χτίζε, σοφέ, της κοινωνίας το παλάτι.

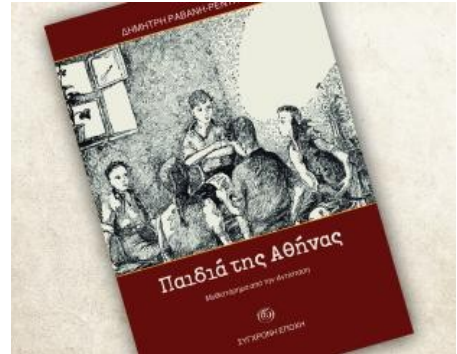
Προτείνεται επίσης το διήγημα του **Τζινγκιζ Αϊμάτοφ "Ο πρώτος δάσκαλος"**.

28^η Οκτωβρίου

Υπάρχει πολύ υλικό το οποίο έχει ήδη δοθεί στους εκπαιδευτικούς από το 2012, καθώς επίσης και τα γράμματα των εκπαιδευτικών του ΠΑΜΕ.

Μπορούν ακόμα να χρησιμοποιηθούν:

- Το βιβλίο του **Δημήτρη Ραβάνη-Ρεντή "Παιδιά της Αθήνας"** (υπάρχει μια μικρή ανάλυση –από το 2013– που μπορεί να χρησιμέψει σαν μπούσουλας) Σ. Ε.
- Το βιβλίο του **Χάρη Σακελλαρίου "Η παιδική λογοτεχνία στην Αντίσταση"** Σ. Ε.
- Το αναγνωστικό της Γ' και Δ' Τάξης **"Τα Αετόπουλα" (Ρόζα Ιμβριώτη)** Έκδοση "Ελευθέρης Ελλάδας" που είχε δοθεί την περασμένη χρονιά από την εφημερίδα "Το Βήμα"

Η **28^η Οκτωβρίου** είναι μια καλή ευκαιρία να θυγούν και τα θέματα του φασισμού-ναζισμού σε σχέση με τι είδους μόρφωση επεφύλασσε στα λαϊκά στρώματα.

“Η γενική μόρφωση είναι το πιο διαβρωτικό και διαλυτικό δηλητήριο που ο νεοφιλελευθερισμός βρήκε ποτέ για την καταστροφή του. Δεν μπορεί να υπάρχει παρά ένας βαθμός μορφώσεως για την κάθε τάξη και, σε κάθε τάξη, για την κάθε βαθμίδα. Η γενική μόρφωση είναι το προνόμιο της εκλεκτής τάξεως κι εκείνων που αυτή δέχεται στην αγκαλιά της. Όλος ο μηχανισμός της επιστήμης πρέπει να παραμείνει κάτω από συνεχή έλεγχο... Συντεπείς προς τις ιδέες μας, θα παραχωρήσουμε στη μεγάλη πλειονότητα της κατωτέρας τάξεως το ευεργέτημα του αναλφαβητισμού”

(από ομιλία του Χίτλερ σε συγκέντρωση
άνωτερων ναζιστικών στελεχών τον Αύγουστο του 1932).

Ακολουθεί απόσπασμα από το αφήγημα **“Το πρώτο βήμα”** από το βιβλίο της **Άννας Ζέγκερς “Ιστορίες του χθες και του σήμερα”**

Οι ναζήδες μας κλείσανε σε στρατόπεδο εξόντωσης. Η μητέρα μου έχασε τη ζωή της εκεί μέσα. Εμένα με άφησαν ζωντανή, επειδή ήμουν ακόμα αρκετά δυνατή για την καταναγκαστική εργασία. Από μακριά βλέπαμε το κόκκινο φως των κρεματοριών.

Μερικοί κρατούμενοι, άντρες και γυναίκες, συνάχτηκαν και αποφασίσανε να κάνουνε μαθήματα σ' εμάς τα παιδιά. Τους περίμεναν οι πιο σκληρές τιμωρίες αν τους ανακαλύπτανε. Γιατί οι δεσμοφύλακές μας ήθελαν να αποβλακωθούμε και να αποκτηνωθούμε. Δεν έπρεπε να ξέρουμε τίποτ' άλλο εκτός από

εξάντληση και πείνα. Ο καθένας από τους αυτοσχέδιους δασκάλους μας μας δίδασκε ό,τι ήξερε από το δικό του τομέα γνώσεων. Μερικές φορές έπεφτε απ' αυτές τις διδασκαλίες μια ακτίνα φως στη σκοτεινή ζωή μας, έστω κι αν δεν καταλαβαίναμε πολλά πράγματα. Ο ένας μας έλεγε για τον Λένιν, ο άλλος μας εξηγούσε ένα νόμο της Χημείας. Κάποιος τρίτος μας ανάλυε ένα ποίημα του Χάινε. Όσπου να καλοαρχίσει να μας μαθαίνει κάτι, χάνονταν από τα μάτια μας, είτε τον μεταφέρανε αλλού είτε τον δολοφονούσανε.

Ένας γέροντας μας μίλησε κάποτε για ένα ζωγράφο Ρέμπραντ. Αυτός ο άνθρωπος ήθελε να μας κάνει κι εκείνος κάποιο καλό, να μην υστερήσει από τους άλλους. Δεν ήξερε τίποτ' άλλο εκτός απ' αυτό το θέμα. Ίσως η προηγούμενη ζωή του να ήταν γεμάτη μόνο με μελέτες για τον Ρέμπραντ. Αν κάποιος φύλακας έπαιρνε είδηση πως ακούγαμε αφοσιωμένοι και ψιθυρίζουμε, τότε θα πέφτανε κλωτσιές και γροθιές. Ο γέροντας μας περιέγραψε μερικούς πίνακες του Ρέμπραντ. Όσο το έκανε αυτό, κυριευόταν από εσωτερική διέγερση, ξεχνούσε προσωρινά πού βρισκόταν και σε ποιους μιλούσε. Εμείς ακούγαμε συνεπαρμένοι. Ελάχιστα καταλαβαίναμε, όμως κρεμόμασταν από το στόμα του. Και ενδιάμεσα κάποιος μας έσπρωχνε προειδοποιητικά: "Σιωπή! Φρουρός!"

Κάποτε μας περιέγραψε ψιθυριστά μέσα στο παράπηγμά μας ένα μικρό πίνακα, όπου όλα πάνω σ' αυτόν είναι σκοτεινά εκτός από μια

γαλάζια κηλίδα: τον μανδύα ενός άντρα που ξεφορτώνει σε μια αυλή έναν άνθρωπο από ένα μουλάρι. Είπε ότι ο άνθρωπος με το μανδύα ήταν ο "καλός Σαμαρείτης". Αυτός ο πίνακας θα μπορούσε ακόμα να υπάρχει. Αυτή τη γνώμη είχε ο γέροντας. Γιατί πολλές φορές γλίτωσε από πολέμους και καταστροφές. Σ' αυτόν τον πίνακα το φως, μας είπε, πέφτει σ' ένα σημείο που κάνει να σφίγγεται η καρδιά εκείνου που κοιτάζει το έργο. Σ' αυτό έγκειται η τέχνη του ζωγράφου.

Κατά τα άλλα, όταν κάποιος συγκρατούμενος, ίσως πρόσφατα παραδομένος στο στρατόπεδο, μας διηγούνταν κάτι από τον έξω κόσμο, δυσπιστούσα στην ανιστόρησή του. Μου φαινόταν εξωπραγματική, παράλογη. Κι όμως! Ο πίνακας που περιέγραψε ο γέρος μου φαινόταν κάτι το αληθινό. Δεν ήταν παρά μια αμυδρή λάμψη από τον έξω κόσμο. Κι ωστόσο δεν δυσπιστούσα σ' αυτόν.

Δεν ξέρω πώς τον έλεγαν το γέρο. Σε μας ήρθε δύο φορές όλες-όλες. Ύστερα εξαφανίστηκε, πέθανε.

Αργότερα συνάντησα ανθρώπους που έγιναν ο πυρήνας του στρατοπέδου μας, κρατούμενους όπως εγώ, αλλά δυνατούς και τολμηρούς και πρόθυμους για βοήθεια. Με το παράδειγμά τους και τις εξηγήσεις τους άλλαξαν την ζωή μου. Όμως ο γέρος ήταν ο πρώτος που μου έδειξε κάτι πιο δυνατό από την καταστροφή κι από το θάνατο.

Ύστερα από την Απελευθέρωση είδα τον πίνακα που εκείνος είχε περιγράψει. Όπως στο παράπηγμα του στρατοπέδου, η καρδιά μου σφίχτηκε από χαρά γεμάτη οδύνη.

Τα παρακάτω στοιχεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν (ανάλογα με τον προγραμματισμό του εκπαιδευτικού) **είτε το μήνα Οκτώβρη είτε το Μάη.**

- Στις **16 Αυγούστου του 1936**, με εντολή της κυβέρνησης του δικτάτορα Μεταξά, καίγονται σε κεντρικές πλατείες ελληνικών πόλεων βιβλία που θεωρήθηκαν "ανθελληνικά".

Οι οπαδοί του Μεταξά έκαιγαν τα βιβλία τελετουργικά. Στην Αθήνα, μπροστά στις στήλες του Ολυμπίου Διός και στα Προπύλαια. Στον Πειραιά, στο Πασαλιμάνι, όπως διαβάζουμε σε εφημερίδες της 16^{ης} Αυγούστου του 1936.

...Η Εθνική Φοιτητική Νεολαία Πειραιώς προβαίνουσα εις την εξαφάνισιν δια πυρός ολοκλήρου σειράς κομμουνιστικών εντύπων την προσεχή Κυριακήν και ώραν 8 μμ και εν τη πλατεία Πασαλιμανίου Πειραιώς προσκαλεί άπαντας τους εθνικόφρονας

νέους, όπως προσέλθουν εν τη πλατεία Τερψιθέας 7 μμ ίνα εν σώματι μεταβούν και συμμετέχουν εις την τελετή....

....Καλούνται άπαντες οι εθνικόφρονες γονείς της πόλεως Πειραιώς όπως προσέλθουν κομίζοντας μεθ' εαυτών άπαντα τα κομμουνιστικά διδασκτικά βιβλία των σχολείων, ίνα καώσι ομού μετά σειράς κομμουνιστικών εντύπων τη ενεργεία της Εθνικής Φοιτητικής Νεολαίας Πειραιώς....

Επιτροπή Εθνικοφρόνων Γονέων Πειραιώς

Αλλά δεν είναι η πρώτη φορά...

Τα βιβλία κατασχέθηκαν από βιβλιοπωλεία, πρακτορεία και σπίτια συλληφθέντων. Εκτός από τα μέλη των φασιστικών οργανώσεων και τα στελέχη του καθεστώτος, πυρπολητές και φονιάδες των άτυχων εντύπων ήταν και αρκετοί τυχοδιώκτες που πληρώθηκαν γι' αυτή τη δουλειά.

Η έννοια του "κομμουνιστικού εντύπου" ερμηνεύτηκε από το καθεστώς κατά το δοκούν. Εκτός από τα έργα των Μαρξ, Ένγκελς, Λένιν, κήκαν και βιβλία των Γκόρκι, Ντοστογιέφσκι, Τολστόι, Γκαίτε, Φρόνιτ, του Μπέρναρντ Σω, του Ανατόλ Φρανς, του Δαρβίνου. Αλλά και του Παπαδιαμάντη, του Καρκαβίτσα, του Κορδάτου και άλλων. Ακόμα και σχολικά εγχειρίδια όπως "Τα ψηλά βουνά" του Ζαχαρία Παπαντωνίου συμπεριλήφθηκαν στα "προγραμμαμένα" βιβλία που καταδικάστηκαν στον αφανισμό από την αμορφωσιά και τη βαρβαρότητα του φασιστικού καθεστώτος.

Ο Μεταξάς, μέγας θαυμαστής των ναζί και του Χίτλερ είχε αντιγράψει την πατέντα από το μεγάλο πρότυπό του.

Τρία χρόνια πριν (10 Μαΐου 1933), τέσσερις μόλις μήνες μετά την άνοδο του ναζισμού στην εξουσία, **20.000 βιβλία ρίχτηκαν στην πυρά**, στην πλατεία της Όπερας (σήμερα πλατεία Αύγουστου Μπέμπελ), μπροστά στο κτήριο του Πανεπιστημίου Humboldt, στο Βερολίνο.

Μέχρι τις 11 το βράδυ, 400 συγγραφείς είχαν χαθεί στις φλόγες. Ανάμεσά τους και ο Φρόνιτ, ο Μαν, ο Μπρεχτ, ο Κέστνερ, ο Ρεμάρκ, ο Βέρφελ, οι Άρνολντ και Στέφαν Τσβάιχ. Στο πλακόστρωτο της πλατείας τοποθετήθηκε μετά την πτώση του ναζισμού μια πλάκα για να μην ξεχαστεί ποτέ το αίσχος αυτό. Τα μάτια των περαστικών σταματούν στα λόγια του ποιητή Χάινριχ Χάινε, που αποδείχτηκαν τόσο οδυνηρά προφητικά:

|"Εκεί που καίνε βιβλία, μια μέρα θα καίνε και ανθρώπους".

Το κάψιμο των "μαγισσών" της γερμανικής διανοήσης επαναλήφθηκε 20 ακόμα φορές. Τα βιβλία έφταναν στους τόπους της καταστροφής τους φορτωμένα σε καροτσάκια υπό τους ήχους των ταμπούρλων... Ήταν η κατάληξη μιας ολόκληρης επιχείρησης "κατά του μη γερμανικού πνεύματος" που ενορχηστρώθηκε από τους φοιτητές.

Ο έλληνας δικτάτορας, σαν ενθουσιώδης νεοσύλλεκτος, επανέλαβε σχεδόν κατά γράμμα το έγκλημα του ναζισμού.

Στη μνήμη των καμένων βιβλίων (ένα βιβλίο κι ένα ποίημα)

Το καπλάνι της βιτρίνας

Είναι γνωστό πως η **Άλκη Ζέη**, συγγραφέας του πολυδιαβασμένου και πολυμεταφρασμένου αυτού βιβλίου, διηγείται τις δικές της μνήμες από τη μεταξική δικτατορία στη Σάμο, όταν ήταν παιδί.

Ανάμεσα σε αυτές ήταν και το κάψιμο των προοδευτικών βιβλίων.

Καλά έλεγε ο παππούς πως όλο αργίες είμαστε. Είχαμε κάνει μόνο δυο μαθήματα και στο διάλειμμα μας μάζεψε ο κύριος Καρανάσης στην αυλή και είπε να μπούμε στη γραμμή.

- Δε θα πάτε στις τάξεις σας, λέει, αλλά θα σας πάω στην πλατεία κι εκεί όλο το σχολείο θα πάρει ένα μεγάλο μάθημα.
- Μήπως θα κάνουμε πατριδογνωσία; ρώτησα τον Αλέξη.
- Κάτι άλλο είναι, απάντησε κείνος, γιατί θα πάνε κι οι μεγάλες τάξεις, που δεν κάνουν πατριδογνωσία.

Σα φτάσαμε στην πλατεία, τα χάσαμε. Στη μέση ακριβώς, εκεί που στέκει πάνω σε μια κολόνα ένα μαρμάρινο λιοντάρι, έκαιγε μια μεγάλη φωτιά. Λίγο παραπέρα, σε μια εξέδρα, στέκονταν ο νομάρχης, ο Αμστραντάμ Πικικικιράμ*, ο μπαμπάς της Πιπίτσας κι ο δεσπότης με τα άμφιά του. Γύρω στη φωτιά στεκότανε κόσμος, πιο πολύ παιδιά με τα σχολεία τους. Δεν καταλαβαίναμε τίποτα.

Σε λίγο, έφτασαν δυο άντρες που κουβαλούσαν μεγάλα τσουβάλια στους ώμους τους. Αναμέρισαν σπρώχνοντας τον κόσμο και σαν έφτασαν κοντά στη φωτιά άδειασαν τα τσουβάλια τους. Ήτανε βιβλία!!

- Τι κάνουνε; ρώτησε ο Αλέξης ένα παιδί, που στεκότανε δίπλα μας.
- Καίνε τα βλαβερά βιβλία, απάντησε κείνο.

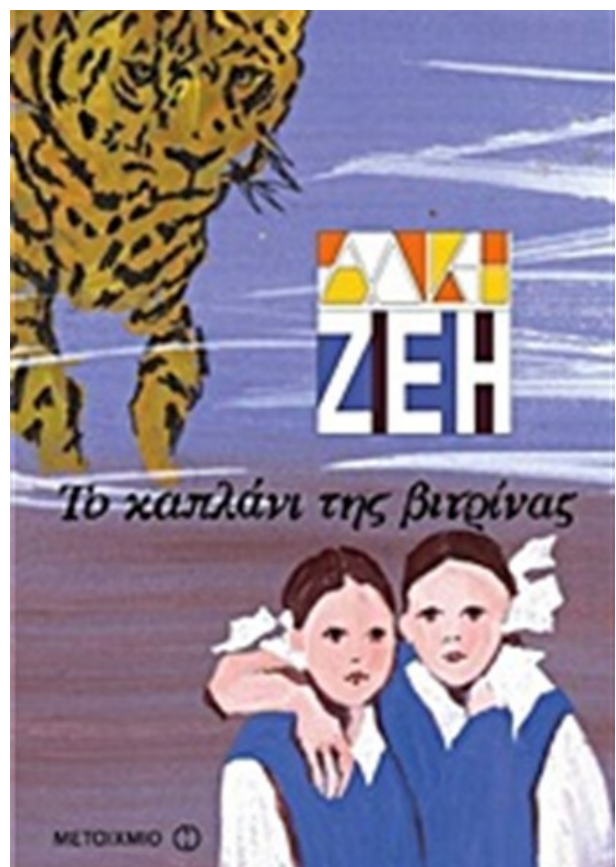
Ο κύριος Καρανάσης ανέβηκε στην εξέδρα κι άρχισε να βγάζει λόγο. Μιλούσε για βλαβερά και τρομερά βιβλία, που δηλητηριάζουν την ψυχή και γίνεται ο άνθρωπος εγκληματίας.

- Πάμε κοντά να δούμε, λέει ο Αλέξης.

Τρυπώσαμε ανάμεσα στον κόσμο και φτάσαμε κοντά στη φωτιά. Τα παιδιά από τις μεγάλες τάξεις πηδούσαν κίολας πάνω από τις φλόγες, σα να 'τανε του Αϊ-Γιαννιού. Παράξενα που

καίγονταν τα βιβλία. Στην αρχή, μόλις πάρουν τα φύλλα φωτιά, το βιβλίο ανοίγει σαν να τ' άγγιξε κανένα αόρατο χέρι κι ύστερα, όσο καίγεται μοιάζει με λουλούδι, που κλείνει τα πέταλά του. Η φωτιά χαμηλώνει, και τότε μπορούν και πηδούν και τα παιδιά από το δημοτικό.

Έρχονταν όμως πάλι οι άνθρωποι με τα τσουβάλια και τ' άδειαζαν. Η φωτιά ψήλωνε, ψήλωνε, τα παιδιά τσίριζαν και δώστου ποιος θα πηδήξει πιο ψηλά. Μια στιγμή, καθώς άδειαζαν ένα τσουβάλι, μερικά βιβλία έπεσαν ακριβώς πάνω στα πόδια μας. Έκανα να κλοτσήσω ένα προς τη φωτιά, μα στάθηκα. Κάπου το 'χα ξαναδεί αυτό το βιβλίο... Δεμένο με μαύρο εξώφυλλο και χρυσά γράμματα... Γύρισα με το πόδι μου το εξώφυλλο και, τώρα πια, ήμουνα σίγουρη. Ήταν ένας "αρχαίος" του παππού. Ο παππούς σ' όλα του τα βιβλία είχε την

υπογραφή του με μοβ μελάνι. Τη γνώρισα αμέσως, φαρδιά πλατιά, στη δεύτερη σελίδα. Ο παππούς σε κανένα δεν επιτρέπει ν' αγγίξει τα βιβλία του. Πού βρέθηκε εδώ ο "αρχαίος" του, έτοιμος να πέσει στη φωτιά; Έσκυψα και τον μάζεψα. Τον κράτησα λίγο στο χέρι...

- Πέτα το λοιπόν, μου ψιθυρίζει ο Αλέξης κι αρπάξει το βιβλίο από τα χέρια μου να το ρίξει στη φωτιά. Δε βλέπεις που σε κοιτάνε!

Εγώ τα 'χασα. Από την εξέδρα, ο κύριος Καρανάσης κι ο Πικιπικιράμ κοιτάζαν προς τη μεριά μου και κάτι λέγανε. Έφερα γύρω το βλέμμα μου κι είδα παιδιά που ξεφωνίζανε, και μεγάλους ακόμα, και πηδούσαν τη φωτιά, μα ο πιο πολύς κόσμος στεκότανε αμίλητος με κλειστά χείλια...

... Έπειτα, χωρίς κι εγώ να ξέρω γιατί, άρχισα να σπρώχνω τα παιδιά να πάω πιο πίσω, να βγω απ' τον κύκλο, που όλο έσφιγγε και μας έφερνε, έτσι όπως είχαμε σταθεί με τον Αλέξη, στην πρώτη γραμμή, όλο και πιο κοντά στη φωτιά. Ήρθε κι ο Αλέξης από πίσω μου. Σταθήκαμε, λίγο πιο πέρα απ' τον κόσμο, ν' ανασάνουμε. Πάνω από τα κεφάλια μας πετούσαν σαν νυχτερίδες κομμάτια από καμένο χαρτί.

- Να 'βλεπες πώς σε κοιτάξε ο κύριος Καρανάσης, σαν έσκυψες να πάρεις το βιβλίο! λέει ο Αλέξης.

Όταν έσβησε η φωτιά και δεν είχαν πια άλλα βιβλία να ρίξουν, ο κόσμος άρχισε να διαλύεται. Ο κύριος Καρανάσης είπε πως πέρασε η ώρα για να γυρίσουμε στο σχολείο, και μας άφησε να πάμε στα σπίτια μας. Ξεκινήσαμε μαζί με τον Αλέξη. Δεν ξέρω γιατί, μα δεν του είχα πει ακόμα πως το βιβλίο που έσκυψα να πιάσω ήτανε ο "αρχαίος" του παππού. Αφού περάσαμε την πλατεία, είδα να στέκει κοντά στον τοίχο ενός σπιτιού ο παππούς και πλάι του ο πατέρας του Αλέξη. Δε γνωριζόντανε. Στέκονταν με την πλάτη, σχεδόν, ο ένας στον άλλο, αμίλητοι. Ο παππούς με το μπασιτόνι του έσπρωχνε τα καμένα

χαρτιά, που είχαν γεμίσει το δρόμο και το πεζοδρόμιο. Ο Αλέξης κι εγώ τρέξαμε κοντά τους.

- Παππού, ένας "αρχαίος" σου βρέθηκε μέσα στη φωτιά, λέω.
- Ξέρω, ξέρω, κουνάει το κεφάλι ο παππούς.

Ο πατέρας του Αλέξη γύρισε ξαφνιασμένος:

- Σύστησέ με λοιπόν στον παππού σου, Μέλισσα.
- Παππού, ο πατέρας του Αλέξη...

Δεν πρόλαβα ν' αποτειρώσω κι απλώσαν κι οι δυο τα χέρια τους...

- Πήραν κι από σας βιβλία; ρωτάει χαμηλόφωνα ο πατέρας του Αλέξη.
- Σήμερα το πρωί ήρθαν με τα τσουβάλια, απαντάει ο παππούς.
- Εμένα μάζεψαν και χειρόγραφα, συνεχίζει ο μπαμπάς του Αλέξη και κοιτάζει γύρω του.

Μπροστά προχωρούμε εγώ με τον Αλέξη και πίσω ο παππούς με τον μπαμπά του Αλέξη. Φυσάει αέρας και στη μέση του δρόμου στροβιλίζονται τα καμένα χαρτιά σαν να χορεύουνε.

- Θα το θυμάται το νησί μας αυτό το αίσχος, ακούω που λέει ο παππούς.
- Φοβάμαι πως είναι μόνο η αρχή, η φωνή του μπαμπά του Αλέξη.
- Κοίταξε! λέει ο Αλέξης και δείχνει τα χαρτιά. Σχημάτισαν σαν ένα ωμέγα.

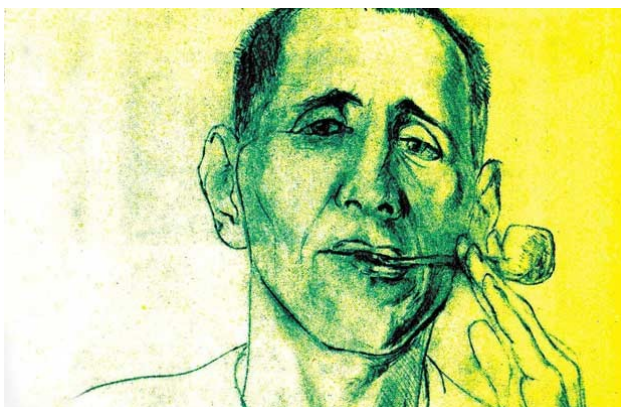
Πλάτων! Το "ο" με ωμέγα. Έτσι τον έλεγαν τον "αρχαίο" του παππού που κάηκε στη φωτιά.

** κοροϊδευτικό παρατσούκλι του πρόξενου της Ολλανδίας στο νησί, που το επινόησαν τα παιδιά λόγω της συχνής επανάληψης της πόλης **Άμστερνταμ** στη ροή του λόγου του.*

(απόσπασμα από το βιβλίο της Άλκης Ζέη)

Το κάψιμο των βιβλίων

Όταν διαταγή έβγαλε το καθεστώς να καούνε
σε δημόσιες πλατείες τα βιβλία που
περικλείουν ιδέες ανατρεπτικές,
κι από παντού κεντρίζανε τα βόδια
να σέρνουν κάρρα ολόκληρα
με βιβλία για την πυρά,
ένας εξορισμένος
ποιητής, ένας απ' τους
καλύτερους,
διαβάζοντας των
βιβλίων τον κατάλογο,
με φρίκη του είδε πως
τα δικά του

τα είχαν ξεχάσει. Χίμηξε στο γραφείο του
με τις φτερούγες της οργής, κι έγραψε στους
τυράννους ένα
γράμμα:
"Κάψτε με!" έγραφε με πένα ακράτητη, "κάψτε με!
Μ' αφήσατε έξω! Δε μπορείτε να μου το κάνετε
αυτό, εμένα!

Την αλήθεια δεν έγραφα
πάντα στα βιβλία μου;
Και τώρα
μου φερνόσαστε σα να
'μαι ψεύτης! Σας
διατάζω:
Κάψτε με!"

Ποήματα
Μπέρτολτ Μπρεχτ
(Μετάφραση: Μάριος Πλωρίτης)

Βιβλία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν (με πολλή μελέτη) είναι το "Παιδαγωγικό Ποίημα" του **Αντόν Μακάρενκο** και "Άνθρωπος, αυτός ο γίγας" των **Σεγκάλ και Ιλίν**.

Καλή ευκαιρία για το βιβλίο των Σεγκάλ και Ιλίν είναι και ο Φλεβάρης (για τον οποίο υπάρχει, λόγω του Καρναβαλιού, ένα μουσικοκινητικό παιχνίδι στο οποίο περιέχεται κι ένα απόσπασμα από το βιβλίο των Σεγκάλ και Ιλίν).

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Κανένας "μπούσουλας" δεν μπορεί ν' αντικαταστήσει τη φροντίδα του δασκάλου! Μόνο ο εκπαιδευτικός γνωρίζει την τάξη του και τις ανάγκες της ώστε να δρομολογήσει οποιοδήποτε πρόγραμμα σε μια αποδοτική κατεύθυνση.